# СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ В УМОВАХ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

**Роєнко Світлана Олександрівна,**
**Умань**

*У статті розглядається система практичних заходів, яка спрямована на успішну адаптацію студентів-першокурсників до умов вищого навчального закладу.*

*In the article the system of practical measures aimed at adapting successful first-year students to the conditions of higher education.*

Однією з актуальних проблем сучасного суспільства є соціалізація як процес інтеграції індивіда в суспільство, у різноманітні типи соціальних спільнот (група, соціальний інститут, соціальна організація) шляхом засвоєння ним елементів культури, соціальних норм і цінностей, на основі яких формуються соціально значущі риси особистості.

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що однією з найважливіших проблем освіти є «відсутність цілісної системи виховання, фізичного, морального та духовного розвитку і соціалізації дітей та молоді» [2, с. 9]. Відповідно одним із стратегічних напрямів державної політики у сфері освіти повинні стати: «побудова ефективної системи … розвитку і соціалізації дітей та молоді» [2, с. 9].

Науковці соціалізацію розглядають як процес входження людини в суспільство разом із його соціальними зв'язками та інтеграцією в різні типи соціальних спільнот, унаслідок чого відбувається становлення соціального індивіда [4, с. 237].

Важливим інститутом соціалізації виступають вищі навчальні заклади, які покликані створити певні умови для позитивно орієнтованої соціалізації особистості, яка, в свою чергу, сприятиме соціальному розвитку та самореалізації молодого покоління в інтересах особистості та суспільства [1, с. 10].

Вирішальну роль в соціалізації особистості відіграє соціальна адаптація, «як соціальне пристосування, процес, що передбачає задоволення потреб людини, створення належних умов для її здорової, гармонійної життєдіяльності в суспільстві» [3, с. 15].

Тому одним із ключових завдань вищого навчального закладу є створення умов для успішної адаптації першокурсників у суспільному, виховному та навчальному житті вищого навчального закладу. Адже вступ до вищого навчального закладу є переломним у житті дитини. Він передбачає пристосування до нової системи навчання, до зміни режиму праці та відпочинку, до соціально-побутових умов, самостійного життя в міських умовах, до входження в новий колектив. Діяльність вищого навчального

закладу має бути спрямована на забезпечення реалізації всіх компонентів соціальної адаптації: соціально-побутової, економічної, комунікативної, регулятивної та самореалізації [5, с. 362].

На факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини розроблена ефективна система навчально-виховної роботи спрямована на створення сприятливих умов для успішної адаптації студентів-першокурсників. Від того, як пройде пристосування до нових умов соціального середовища, залежить подальше навчання студента, його стосунки з однолітками, викладами, його особистісне та професійне становлення.

Сприяти полегшенню процесу входження першокурсників у студентську родину покликані куратори академічних груп, які призначаються не лише з числа викладачів, а й студентів старших курсів. Залучення студентських кураторів, як показав кількарічний досвід, сприяє швидшій адаптації першокурсників. Це пов'язано з тим, що студент-першокурсник та студент-куратор, займають однакове місце в ієрархії стосунків, тому деякі питання першокурснику легше обговорити з ровесником і спільно знайти шляхи вирішення назрілих проблем.

Загалом робота куратора передбачає проведення тематичних кураторських годин, організації різноманітних екскурсій. З основними віхами становлення та розвитку Уманського державного педагогічного університету студенти знайомляться під час відвідання університетського музею. Студенти-першокурсники відвідують також навчально-методичний центр «Планетарій», який став першим планетарієм, збудованим у вищому навчальному закладі України за роки її незалежності. Особливе захоплення серед студентської молоді викликає екскурсія до Національного дендрологічного парку «Софіївка».

Дієвою формою роботи, яка спрямована на полегшення адаптації студентів, є спільний похід всіх першокурсників, адміністрації та викладачів на агростанцію університету. У рамках виконання програми походу студенти беруть участь у різноманітних заходах: готують презентацію групи, інсценізують казку, беруть участь у кулінарному конкурсі «Майстер шеф», спортивних змаганнях, залучаються до флешмобів та ін. Таке спільне проведення часу у неформальному середовищі сприяє кращому пізнанню один одного, а участь у різноманітних конкурсах дає можливість студентам продемонструвати свої здібності, таланти. Залучення студентів до командної роботи вчить довіряти і підтримувати один одного, вирішувати поставлені завдання всією групою, а не індивідуально, що сприяє формуванню навичок співпраці та взаємодії.

Для того, щоб студенти-першокурсники з перших днів перебування в університеті відчули себе активними учасниками студентського життя, лідери студентського самоврядування залучають їх до проведення різних акцій. Зокрема студенти взяли участь у таких акціях : «День обіймів», «Що для тебе означає Україна?», «День Патріотизму», «Оберіг для солдата» та ін. У рамках проведення акції «Благодійна виставка дитячих малюнків» студенти відвідали

Обласний міжрегіональний центр соціально-психологічної реабілітації дітей у м. Умані Черкаської обласної ради, де разом з дітьми намалювали малюнки, які згодом були презентовані на благодійній виставці в університеті. Така співпраця також дала можливість студентам ознайомитися з однією зі сфер своєї майбутньої професійної діяльності та сприяла формуванню умінь і навичок соціально-педагогічної діяльності. Залучення студентів до організації та проведення благодійних акцій спрямоване на виховання соціальної активності студентів. Сприяє вихованню такої важливої якості для майбутнього фахівця соціальної сфери як толерантність.

Залучення першокурсників до різноманітних заходів, що проводяться на факультеті соціальної та психологічної освіти, сприяє забезпеченню особистісного розвитку студента згідно з його індивідуальними здібностями.

На факультеті особлива увага приділяється дітям з особливими потребами, адже саме вони часто відчувають труднощі у налагодженні соціальних стосунків. Діти цієї категорії залучаються до роботи Центру соціальної та освітньої інтеграції «Без бар'єрів» учасники якого беруть участь у різноманітних навчально-виховних заходах, тренінгах, що сприяє реалізації позитивних потреб, здібностей та інтересів студентів.

Вагому роль у сприянні адаптації першокурсників до нових умов навчально-виховного процесу відіграють викладачі, які усвідомлюють, що при викладанні предметів на першому курсі завдання педагога полягає не лише в тому, щоб озброїти студентів знаннями, а, насамперед, допомогти першокурсникам зорієнтуватися та налаштуватися на відповідне студентське життя в нових умовах навчання та життєдіяльності через включення їх до різних видів діяльності. Робота педагогічного колективу спрямована на створення в студентському середовищі позитивного соціально-психологічного клімату, який сприятиме продуктивній діяльності особистості в колективі.

При роботі зі студентами використовуються різні організаційні форми соціально-виховного впливу на особистість: індивідуальні, групові, масові.

Успішній адаптації першокурсників сприяє також співпраця навчального закладу з сім'єю, яка реалізовується через групову (проведення батьківських зборів) та індивідуальну роботу (бесіди, консультації).

Варто зазначити, що впроваджена на факультеті соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини система практичних заходів сприяє успішній адаптації студентів, яка виражається через пристосування індивіда до університетського студентського колективу і до власної академічної групи зокрема, прийняття нормативно-правових вимог перебування у вищому навчальному закладі.

## Література та джерела

1. Василенко О. М., Малько А. О. Соціально-педагогічна діяльність у закладах освіти / О. М. Василенко, А. О. Малько. – Харьків : Крок, 2003. – 83 с.

2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року // Урядовий кур'єр. Спец. вип. – 2013. – 29 серпня. – четвер. – № 155(5041). – С. 9–11.

3. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. – К. : Педагогічна думка, 2001. – 514 с.

4. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І. Д. Звєрєвої]. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 336.

5. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика : [навч. посіб]. – [2-ге вид, перероб. і доп.]. / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова – К. Знання, 2008. – 574 с.